

Відділ культури, національностей та релігій
Славутицької міської ради
Славутицька міська централізована
бібліотечна система

Закоханий в самотність

До 125-річчя від дня народження
Еріха Марії Ремарка

Бібліографічний показчик

Відділ культури, національностей та релігій
Славутицької міської ради
Славутицька міська централізована
бібліотечна система

Закоханий в самотність

До 125-річчя від дня народження

Еріха Марії Ремарка

Бібліографічний покажчик

Славутич 2023

Даний бібліографічний покажчик підготовлено відділом бібліотечно-бібліографічного обслуговування Загальноміського бібліотечно-інформаційного центру м. Славутича.

Видання присвячене 125-річчю від дня народження Еріха Марії Ремарка – одного з найвідоміших німецьких письменників XX століття, видатного представника «втраченого покоління».

Посібник містить біографію Е. М. Ремарка, публікації про твори письменника, видання та статті про його життя і творчість, розробки уроків, позакласних заходів, інтернет-ресурси.

Матеріал розміщений за розділами в алфавітному порядку.

Посібник розраховано на широке коло читачів.

Укладачі: Панова Л. І., Соловйова Л. О.,
Янченко О.О.

Відповідальний
за випуск: Портная Н. В.

Пишу про час, який пройшов по людях,

Еріх Марія Ремарк народився в 1898 році в містечку Оснабрюк на півдні Німеччини в сім'ї палітурщика та домогосподарки. При народженні (хрещенні) хлопцеві дали ім'я Еріх Пауль. 1918 року, після смерті матері, Анни Марії Ремарк – у пам'ять про неї – змінив своє ім'я на Еріх Марія.

Закінчив школу і вступив до учительської семінарії, але в 1916 році був призваний на фронт. Був поранений, і залишок війни пролікувався в шпиталях. Після чого закінчив семінарію, працював вчителем в школі, а потім бухгалтером, каменярем, продавцем надгробків і журналістом.

В юності автор захоплювався творами Томаса Манна, Федора Достоєвського, Стефана Цвейга та Йоганна Вольфганга Гете. У віці 17 років сам спробував писати та став учасником літературного «Гуртка мрій».

Пізнавши гіркоту війни, безвихідь життя повоєнних емігрантів і тяжкість звичайної праці, Ремарк не зламався і вміло реалізував увесь набутий досвід у романах.

Перший роман автора вийшов невеликим накладом і залишився у тодішній Німеччині непоміченим читачами і критиками. Але наступні твори Еріха Марії Ремарка викликали справжню хвилю інтересу. «На західному фронті без змін» з'явився у 1929 році і присвячений опису жорстокості та безглуздості війни з точки зору 20-річного солдата. Тут немає місця для захисників з надздібностями, герої твору – звичайні люди зі слабкостями і страхами, на долю яких випало страшне випробування.

Про тих самих простих солдатів письменник розповідає і у «Поверненні». Пройшовши війну і не зламавшись під тиском ворога, зрештою, вони не витримують післявоєнної реальності. Унаслідок отриманих душевних травм вони не можуть знайти собі місця у мирному житті. Одні знову повертаються до армії, інші – подаються у революційний рух, треті просто закінчують життя самогубством.

Найбільш відомим твором письменника можна назвати роман «Три товариші». Дії відбуваються у Німеччині у 1928 році – вже закінчилася Перша світова війна, але гітлерівці ще не прийшли до влади. Три товариша мають невелику автомайстерню та усіма силами намагаються забути про військове минуле, але спогади продовжують отруювати їх нове життя. Незважаючи на дух смерті, яким сповнений увесь твір, книга все ж оспівує спрагу до життя.

Популярністю серед читачів користуються також інші романи і оповідання Е. М. Ремарка. До таких, зокрема, належать «Іскра життя», «Чорний обеліск», «Земля обітована» і «Тріумфальна арка».

Письменник став одним з тих, хто вкрай негативно поставився до загарбницької політики Гітлера. Він принципово заперечував війну як спосіб досягнення будь-якої мети. Простою, сухою і емоційною мовою автор описував війну і повоєнні труднощі солдатів з максимальною реалістичністю.

У період гітлерівського панування відгуки про книги Е. М. Ремарка були виключно негативні, а з 1933 року його твори і зовсім потрапили під заборону. Нацистські студенти тріумфально спалювали їх на майданах. Але паралельно з цим зростала популярність автора у світі, а у повоєнні роки він взагалі став одним з найпопулярніших письменників у СРСР.

У жовтні 1925 року Ремарк одружився із колишньою танцівницею Ільзою Юттою Замбона. Ютта протягом багатьох років страждала від сухот. Вона стала прообразом для декількох героїнь творів Ремарка, в тому числі і Пат з роману «Три товариші». Проте шлюб виявився не дуже вдалим, і через п'ять років сім'я розпалася. Щоправда, в 1938 році він знову взяв шлюб з Ільзою – цього разу фіктивно, щоб дати їй можливість поїхати з Німеччини в Швейцарію, а звідти – у США.

1931 року Ремарка номінували на Нобелівську премію. Проте, через спротив з боку політичних сил Німеччини, Нобелівський комітет нагороди йому не дав.

У 1939 році Ремарк переїздить до США, де через вісім років він отримав громадянство.

В Нью-Йорку він зустрів 40-річну Полетт Годдар (кінозірку, колишню дружину Чарлі Чапліна). 1948 року Ремарк повернувся в Швейцарію, де прожив решту життя. По закінченню війни він відвідав Німеччину, де не був декілька десятиліть.

1957 року Ремарк офіційно розірвав шлюб з Юттою, але забезпечив її старість. 1958 року письменник одружився з акторкою Полетт Годдар. Разом вони прожили до його смерті.

Помер 25 вересня 1970 року у віці 72-х років у місті Локарно. Похований на швейцарському цвинтарі Ронко в кантоні Тічіно.

Джерело: <https://dovidka.biz.ua/remark-biografiya-skorocheno>
https://www.yakaboo.ua/ua/author/view/Jerih_Marija_Remark.

Твори Е.М. Ремарка

Ремарк Э. М. Возвращение. Время жить и время умирать / Эрих Мария Ремарк. – М.: А/о «Книга и бизнес», А/о «Кром», 1993. – 510 с.

Ремарк Э. М. Возвращение. Тени в раю: Романы / Эрих Мария Ремарк; пер. с нем. – Ставрополь: Ставропольское книжное издательство, 1987. – 624 с.

Ремарк Э. М. Возлюби ближнего своего: Роман / Эрих Мария Ремарк; пер. с нем. – М.: Политиздат, 1990. – 333 с.

Ремарк Э. М. Возлюби ближнего своего: Роман / Эрих Мария Ремарк; пер. с нем. Э. В. Венгеровой. – М.: «ДЭМ», 1991. – 320 с.

Ремарк Э. М. Возлюби ближнего своего; Триумфальная арка: Романы / Эрих Мария Ремарк; пер. с нем. – М.: А/о «Книга и бизнес», 1992. – 736 с.

Ремарк Э. М. Возлюби ближнего своего. Триумфальная арка: Романы / Эрих Мария Ремарк; пер. с нем. – М.: А/о «Книга и бизнес», А/О «Кром», 1993. – 735 с.

Ремарк Э. М. Земля обетованная: Роман / Эрих Мария Ремарк; пер. с нем. М. Рудницкого. – М.: ВАГРИУС, 2002. – 447 с.

Ремарк Э. М. Искра жизни. Последняя остановка: Романы / Эрих Мария Ремарк; пер. с нем. В. Котелкина. – М.: А/о «Книга и бизнес», 1992. – 382 с.

Ремарк Э. М. Искра жизни. Последняя остановка: Романы / Эрих Мария Ремарк; пер. с нем. – М.: А/о «Книга и бизнес»; А/о «Кром», 1993. – 382 с.

Ремарк Э. М. Искра жизни. Последняя остановка: Роман, драма / Эрих Мария Ремарк. – М.: А/о. «Книга и бизнес», А/о «Кром», 1992. – 381 с.

Ремарк Э. М. На Западном фронте без перемен. Время жить и время умирать: Романы / Эрих Мария Ремарк; пер. с нем. – М.: Воениздат, 1996. – 416 с.

Ремарк Э. М. На Западном фронте без перемен. Три товарища: Романы / Эрих Мария Ремарк; пер. с нем. Ю. Н. Афонькина, И. М. Шрайбера. – М.: А/о «Книга и бизнес», 1992. – 544 с.

Ремарк Э. М. На Западном фронте без перемен. Три товарища: Романы / Эрих Мария Ремарк; пер. с нем. Ю. Афонькина, И. Шрайбера. – М.: Правда, 1985. – 576 с.: ил.

Ремарк Э. М. На Западном фронте без перемен. Три товарища / Эрих Мария Ремарк. – М.: А/о «Книга и бизнес», А/о «Кром», 1993. – 544 с.

Ремарк Э. М. На Западном фронте без перемен. Черный обелиск: Романы / Эрих Мария Ремарк. – Барнаул: Алтайское книжное издательство, 1986. – 584 с.

Ремарк Е. М. На Західному фронті без змін. Повернення. Три товариші: Романи / Еріх Марія Ремарк; пер. з нім. К. Гловацької, Н. Сняданко. – Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2015. – 912 с.: іл.

Ремарк Э. М. Ночь в Лиссабоне: Роман / Эрих Мария Ремарк; пер. с нем. Ю. Плашевского. – М.: АСТ, 2014. – 349 с. – (Зарубежная классика).

Ремарк Э. М. Ночь в Лиссабоне. Тени в раю: Романы / Эрих Мария Ремарк; пер. с нем. Ю. Плашевского. – М.: А/о «Книга и бизнес», А/о «Кром», 1992. – 574 с.

Ремарк Э. М. Ночь в Лиссабоне. Тени в раю: Романы / Эрих Мария Ремарк; пер. с нем. Ю. Плашевского, Л. Чёрной. – М.: А/о «Книга и бизнес», А/о «Кром», 1993. – 574 с.

Ремарк Э. М. Тени в раю. Жизнь взаимы (История одной любви): Романы / Эрих Мария Ремарк; пер. с нем. – Мн.: Нар. Асвета, 1989. – 605 с.

Ремарк Э. М. Тени в раю. Ночь в Лиссабоне / Эрих Мария Ремарк. – Ростов-на Дону: Феникс, 1993. – 608 с.

Ремарк Е. М. Три товариші: Роман / Еріх Марія Ремарк; пер. з нім. Д. О. Радієнко. – Харків: Фоліо, 2007. – 430 с.

Ремарк Е. М. Три товариші (уривки) / Е. М. Ремарк; пер. М. Дятленка // Зарубіжна література. Хрестоматія: Пробний навч. посібник для 6-11 класів загальноосвітніх шкіл республіки / упоряд. Г. М. Сиваченко, І. О. Києнко. – К.: Рад. школа, 1990. – С. 311-324.

Ремарк Е. М. Три товариші (уривки) / Еріх Марія Ремарк; пер. М. Дятленка та А. Плюти // Зарубіжна література: Проб. підручник-хрестоматія для 11 кл. загальноосвіт. шк. / за ред. проф. О. Чиркова. – К.: Вежа, 1998. – С. 231-248.

Ремарк Э. М. Три товарища / Эрих Мария Ремарк // Русская и зарубежная литература. Краткое изложение содержания всех произведений новой школьной программы. 10-11 классы / авторы-составители Р. Е. Хворостян и др. – Харьков: Веста: Ранок, 2002. – С. 679-699.

Ремарк Э. М. Триумфальная арка. Жизнь взаимы: Романы / Эрих Мария Ремарк. – Кишинев: Литература артистикэ, 1988. – 543 с.

Ремарк Э. М. Триумфальная арка / Эрих Мария Ремарк; пер. с нем. Б. Кремнева. – М.: Астрель; Полиграфиздат, 2012. – 509 с. – (Зарубежная классика).

Ремарк Э. М. Триумфальная арка / Эрих Мария Ремарк. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1993. – 448 с.

Ремарк Е. М. Триумфальна арка: Роман / Еріх Марія Ремарк; пер. з нім. Е. Поповича. – Харків: Фоліо, 2006. – 415 с. – (Бібліотека світової літератури).

Ремарк Э. М. Чёрный обелиск. Жизнь взаимы / Эрих Мария Ремарк. – М.: А/о «Книга и бизнес», А/о «Кром», 1993. – 542 с.

Про життя і творчість

Васильева Е. К. Эрих Мария Ремарк / Е. К. Васильева, Ю. С. Пернатъев // 100 знаменитых писателей. – Харьков: Фолио, 2006. – С. 320-323. – (100 знаменитых).

Вдовиченко Л. Ремарк Еріх Марія / Л. Вдовиченко // Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник. У 2 т. Т. 2: Л-Я / за ред. Н. Михальської та Б. Щавурського. – Тернопіль: Навч. книга-Богдан, 2006. – С. 412-415.

Грабовский А. Влюбленный в одиночество: К 120-летию со дня рождения Э. М. Ремарка / А. Грабовский // Комсомольская правда в Украине. – 2018. – 22 июня. – С. 15.

Давиденко Г. Й. Життєвий і творчий шлях Е. М. Ремарка (Еріх Марія Пауль) / Г. Й. Давиденко, Г. М. Стрельчук, Н. І. Гричаник // Історія зарубіжної літератури ХХ століття: Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – С. 71-77.

Давиденко Г. Й. Тема «втраченого покоління» у романі Е. М. Ремарка «Три товариші» / Г. Й. Давиденко, Г. М. Стрельчук, Н. І. Гричаник // Історія зарубіжної літератури ХХ століття: Навч. посібник. – К.: Центр учбової літ-ри, 2007. – С. 334-336.

Маркин А. Эрих Мария Ремарк / Александр Маркин // Энциклопедия для детей. Том 15: Всемирная литература. – Ч. 2: XIX-XX века / глав. ред. В. Володин. – М.: Аванта+, 2001. – С. 468-471.

Матяш М. «Хіба я жив – до тебе?»: До 120-річчя із дня народження Еріха Марії Ремарка / М. Матяш // Пенсійний кур'єр. – 2018. – 22 червня. – С. 9.

Ремарк Еріх Марія // Зарубіжна література: Проб. підручник-хрестоматія для 11 кл. загальноосвіт. шк. / за ред. проф. О. Чиркова. – К.: Вежа, 1998. – С. 230-231.

Ремарк Еріх Марія // 500 знаменитих людей планети / Худож.-оформитель Л. Д. Киркач-Осипова. – Харків: Фолио, 2005. – С. 651-652.

Розробки уроків на допомогу вчителям

Бабенко К. П. Шукайте шляхи один до одного: Бесіда за романом Е. М. Ремарка «Три товариші». 11 клас / К. П. Бабенко // Зарубіжна література. – 2001. – № 1. – С. 15-18.

Бобровська Є. М. Чи справді покоління втрачене?: Матеріали до уроку за романом Е. М. Ремарка «Три товариші» / Є. М. Бобровська // Всесвітня література. – 1999. – № 4. – С. 38-39.

Іваськевич О. В. «Час, який пройшов по людях, наче по рейках»: Урок-презентація за романом Еріха Марії Ремарка «Три товариші» / О. В. Іваськевич // Зарубіжна література в навч. закладах. – 1998. – № 7. – С. 27-29.

Зварич В. З. Твори, які виховують відразу до насильства: Матеріал до оглядового уроку «Еріх Марія Ремарк – видатний німецький письменник» / В. З. Зварич // Всесвітня література в навч. закладах України. – 1998. – № 1. – С. 30-32.

Колодницька А. М. «Від темряви – до світла...»: Система уроків з вивчення творчої спадщини Еріха Марії Ремарка / А. М. Колодницька // Зарубіжна література в навч. закладах. – 1998. – № 3. – С. 27-31.

Слободська А. М. «Ми тікаємо від самих себе...»: До вивчення романів Еріха Марії Ремарка «На Західному фронті без змін» та Ернеста Хемінгуей «Прощай, зброє!» (фрагменти уроку). 11 клас / А. М. Слободська // Зарубіжна література. – 1999. – № 12. – С. 42-48.

Хом'як Т. В. Виразник настроїв «втраченого покоління»: Матеріали до вивчення творчості Еріха Марії Ремарка / Т. В. Хом'як // Зарубіжна література в навч. закладах. – 1997. – № 1. – С. 34-42.

Щербак О. Г. Роман Ремарка «Три товариші» – твір про втрачене покоління: Уроки в 11 класі / О.Г. Щербак // Зарубіжна літ-ра в школі. – 2005. – № 11-12. – С. 16-17.

Інтернет-ресурси

Ремарк Еріх Марія [Електронний ресурс]. Вікіпедія: Вільна енциклопедія. – Електр. дані. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D1%80%D1%96%D1%85%D0%9C%D0%B0%D1%80%D1%96%D1%8F%D0%A0%D0%B5%D0%BC%D0%B0%D1%80%D0%BA>. – Назва з екрану. – Дата останньої правки 06.04.2023. – (Дата звернення 07.06.2023).

Еріх Марія Ремарк – книги та біографія [Електронний ресурс] // Книгарня «Е». – Електр. дані. – Режим доступу: <https://book-ye.com.ua/authors/erikh-mariya-remark/>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 07.06.2023).

Еріх Марія Ремарк – біографія, факти з життя [Електронний ресурс]. – Електр. дані – Режим доступу: <https://calendate.com.ua/person/334>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 07.06.2023).

Еріх Марія Ремарк – біографія [Електронний ресурс] // УкрЛіб: Бібліотека Української Літератури. – Електр. дані – Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/bio-zl/printit.php?tid=4368>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 07.06.2023).

Ремарк Е.М. – біографія (коротко) [Електронний ресурс] // Dovidka.biz.ua. – Електр. дані. – Режим доступу: <https://dovidka.biz.ua/remark-biografiya-skorocheno/>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 07.06.2023).

30 цікавих фактів про Ремарка [Електронний ресурс] // Факти про... – Електр. дані. – Режим доступу: <https://faktypro.com.ua/page/30-czikavikh-faktiv-pro-remarka>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 07.06.2023).

Феномен «втраченої генерації» від людини до героя (Еріх Марія Ремарк) – реферат [Електронний ресурс] // REFERAT-OK.COM.UA. – Електр. дані – Режим доступу: <http://referat-ok.com.ua/work/fenomen-vtrachenoj-generacii-vid-l/>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 07.06.2023).

Ремарк Еріх Марія – освітній відеоролик [Електронний ресурс] // Youtube. – Електр. дані – Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=2Z60o_HzZC8. – Назва з екрану. – (Дата звернення 07.06.2023).

Життя знаменитих: Еріх Марія Ремарк [Електронний ресурс] // Youtube. – Електр. дані – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=eeS2WSJu29c>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 07.06.2023).

Зміст

Біографія письменника.....	3
Творча спадщина Ремарка.....	5
Про життя і творчість.....	7
Розробки уроків.....	9
Інтернет-ресурси.....	10